

Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2023–2025 laadintaohjeet

Kuntalaki § 110

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousnäkymät 2023

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa heikentää maailmantalouden kasvua lisäämällä epävarmuutta, pahentamalla tarjontahäiriöitä ja nostamalla raaka-aineiden, ruoan ja energian hintoja. Koronapandemian jatkuminen pitää osaltaan yllä tuotannon pullonkauloja ja epävarmuutta maailmantaloudessa.

Suomen pankin ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa 1,7 % vuonna 2022, mutta kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin vuonna 2023 sodan vaikutusten vuoksi. Talouskasvu piristyy 1,5 prosenttiin vuonna 2024, kun kansainvälisen talouden vaikeudet helpottavat ja inflaatio hidastuu.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on synnyttänyt uusia menotarpeita julkisessa taloudessa, joka oli jo pandemian jäljiltä aiempaa heikompi. Julkisyhteisöjen alijäämän suhde BKT:hen pienenee lähivuosina jonkin verran, mutta julkinen talous jää alijäämäiseksi ja velkasuhde alkaa kivuta uudelleen ylöspäin.

Koronapandemia kasvatti julkisen talouden alijäämää ja velkaa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on synnyttänyt uusia menotarpeita puolustukseen, huoltovarmuuteen, energiaomavaraisuuteen ja vihreään siirtymään. Julkisen talouden rahoitusasema kuitenkin kohenee jonkin verran vuodesta 2021, koska verojen ja sosiaaliturvamaksujen tuomien tulojen kasvu ylittää julkisten menojen kasvun ennustevuosina. Julkinen talous jää alijäämäiseksi lähivuosina, vaikka julkisyhteisöjen alijäämän suhde BKT:hen pieneneekin jonkin verran. Alijäämä on vielä 2024 selvästi suurempi kuin ennen koronakriisiä. Suhdantetilanne ei juurikaan selitä tulojen ja menojen epätasapainoa, eli julkisen talouden alijäämä on ennen kaikkea rakenteellista.

Hallituksen veropolitiikka on melko neutraalia, eli verotus ei merkittävästi muutu tänä eikä ensi vuonna. Samaan aikaan kallistuvat väli tuotteet ja rakennuskustannukset kasvattavat julkisia menoja. Kuntatyöntekijöiden palkankorotusvaatimukset lisäävät riskiä menojen vielä voimakkaammalle kasvulle. Julkisen kulutuksen määrä kasvaa päätettyjen menolisäysten myötä vielä tänä vuonna.

Koronakriisiin liittyvät tuet valtiolta kuntayhteisöille pienenevät tänä vuonna. Sen seurauksena paikallishallinnon alijäämä kasvaa. Paikallishallinnon sisällä tapahtuu muutoksia vuonna 2023, kun vastuu sote- ja pelastuspalveluista siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Tällöin merkittävä osa kunnallisverotuksesta siirretään valtion verotuksen piiriin ja valtio rahoittaa hyvinvointialueita tulonsiirroilla.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen pienenee vielä tänä vuonna, sillä käypähintainen BKT kasvaa voimakkaasti hintojen nousun vuoksi. Julkisyhteisöjen suuri alijäämä alkaa kuitenkin kasvattaa velkasuhdetta vuodesta 2023 alkaen. Velanhoitomenot kasvavat lähivuosina, mikä osaltaan kiihdyttää velkasuhteen kasvua.

Suomen Pankki 21.6.2022

Sote-uudistus pienentää kuntien menopaineita mutta ei poista tulojen ja menojen epätasapainoa

Sote-uudistuksen myötä yli puolet (noin 58 %) – arviolta noin 21,2 miljardia euroa vuoden 2022 tasossa – kuntien käyttötalouden kustannuksista siirtyy hyvinvointialueille, kun kuntien lakisääteiset tehtävät vähenevät merkittävästi. Siirtyvissä kustannuksissa on mukana laissa säädettyjen tehtävien suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset.

Koska valtio ottaa vastuun hyvinvointialueiden rahoittamisesta, siirtyvien tehtävien kustannuksia vastaava määrä kuntatalouden tuloja koko maan tasolla siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen kokonaisveroasteen nousun estämiseksi.

Tällä hetkellä arviona on, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmästä hyvinvointialueiden rahoitukseen siirtyvä määrä on noin 5,36 miljardia euroa. Veromenetysten korvauksista siirtyy yhteensä noin 1,9 miljardia euroa. Tämän lisäksi kunnilta hyvinvointialueille siirtyy 13,2 miljardia euroa kunnallisveroa sekä kolmasosa kuntien yhteisöveron tuotosta (0,82 miljardia euroa). Kunnallisveron siirto toteutetaan alentamalla kaikkien kuntien kunnallisveroprosenttia 12,64 prosenttiyksiköllä.

Kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Sen sijaan kuntakohtaisesti siirtyvät kustannukset ja tulot voivat poiketa merkittävästi toisistaan.

-Valtioneuvoston verkkosivut, sote-uudistus

Kontiolahden talousnäkyvät

Kontiolahden suuret rakennusinvestoinnit jatkuvat. Kirkonkylän koulun laajennus valmistui lukuvuoden 2021–2022 alkaessa, terveyskeskus valmistui alkuvuonna 2022 ja Lehmon yhtenäiskoulun rakennusprojekti valmistuu vuodenvaihteessa 2023-2024 muun muassa näiden seurauksena kunnan lainakanta tulee olemaan ennätyskellisen suuri seuraavien vuosien aikana. Näin ollen myös investointeihin kohdistuvat poistot tulevat näyttelemään suurta roolia tulevina vuosina vaikuttaen käyttötalouden suunnitteluun.

Tulevan sote-uudistuksen myötä Siun soten palvelut siirtyvät uusien hyvinvointialueiden hallinnoitavaksi, joka tarkoittaa sotekustannusten poistumista kuntataloudesta, mutta tarkoittaa myös verotulojen ja valtionosuuksien vähenemistä samassa suhteessa. Sote uudistukseen liittyy myös kunnallisveroprosentin ”lukitseminen”. Syksyllä 2022 päätetty veroprosentti tulee olemaan voimassa myös vuoden 2023. Vuoden 2023 kunnallisveroprosentti on 7,86 %, eikä sen tasosta päätetä erikseen talousarviovalmistelun yhteydessä.

Sote-uudistuksesta johtuen ennakkollisissa valtionosuuslaskelmissa vuodelle 2023 ja verotuloennusteissa on ollut suurta vaihtelua.

Siun soten vuoden 2022 alijäämästä ja palkkaharmonisaatiosta kunnille mahdollisesti lankeavat kustannukset vaikuttavat merkittävästi vuoden 2022 tilinpäätökseen ja pysyvästi tulevien vuosien valtionosuuksiin. Näiden vaikutukset tulevat olemaan selvillä vasta talousarvion hyväksymisen jälkeen. Odotettavissa kuitenkin on Kontiolahden kunnan taloudellisen tilan merkittävä heikkeneminen, kun kertyneet ylijäämät pienenevät ja valtionosuusrahoitus leikkaantuu.

Talousarviota valmistellaan kunnissa useiden muutosten ja epävarmuustekijöiden keskellä, minkä vuoksi tulevat vuodet tulevat olemaan taloussuunnittelun osalta haasteelliset.

Taloussuunnitelmaprosessi

Taloussuunnitelman tulee olla linjassa kuntastrategiaan. Kuntastrategian toteuttamista tukevat toiminnalliset tavoitteet ja mittarit ovat osa taloussuunnitelmaa. Taloussuunnitelman toiminnalliset tavoitteet asetetaan kuntastrategian kolmen ympäristön näkökulmasta

- Innostavin kasvun ja oppimisen ympäristö
- Kehittyvien asumisen ja elämisen ympäristö
- Rohkein työnteon ja yrittämisen ympäristö

Jokaiselle näkökulmalle tulee asettaa 1-2 tavoitetta. Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä.

Määrärahat ja tuloarviot

Määrärahat ja tuloarviot viedään kustannuspaikka- ja tilitasolla suoraan budjetoitiohjelmaan.

Muutokset kustannuspaikoissa, toiminnoissa ja projekteissa tulee ilmoittaa pääkirjanpitäjälle sekä ilmoitukset tarpeettomista kirjaustunnisteista.

Henkilöstö

Taloussuunnitelman palkkamäärärahojen laskenta tapahtuu taloussuunnitteluohjelmassa, jonne kuluvan vuoden palkkatiedot viedään suoraan henkilöstöhallinnon ohjelmasta syyskuun puoliväliin mennessä. Tiedot on tarkistettava osastoilla ja tehtävä tarvittavat korjaukset sekä huolehtia, että kaikkien vuonna 2023 työskentelevien henkilöiden palkat tulee huomioiduksi taloussuunnitelmassa.

Kunta-alan uusi virka- ja työehtosopimuskausi on 1.5.2022-30.4.2025. Yleiskorotus on 1.6.2023 alkaen 1,5 % ja paikallinen järjestelyerä 1.6.2023 lukien 0,4 % KVTES:n palkkasummasta. Palkkojen korotusprosentit on huomioitu taloussuunnitteluohjelmassa. Palkkojen sivukuluissa käytettävät prosentit on huomioitu valmiiksi taloussuunnitteluohjelmassa. Palkkamenojen suunnittelussa tulee noudattaa voimassa olevaa tiliöintiohjetta.

Vanhat eläkemenoperusteiset eläkemaksut korvataan uudella tasausmaksulla, joka on valtakunnan tasaolla samansuuruinen, mutta poikkeaa erilaisista jakoperusteista johtuen kuntatasolla nykyisten eläkemenoperusteisten maksujen tasosta. Eläkemenoperusteisen KueLin korvaava tasausmaksu syötetään keskitetysti taloushallinnosta.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmista on toimitettava erillinen liite lautakunnittain.

Sisäiset erät ja poistot

Sisäisiä eräitä ovat tilavuokrat, siivous- ja ateriapalvelut sekä keskushallinnon tukipalvelut. Sisäisten erien osalta on tarkistettava, että menot ja tulot ovat yhtä suuret. Sisäistä katetta ei saa syntyä. Sisäiset erät toimitetaan taloustoimistoon 5.10.2022 mennessä, jonka jälkeen ne syötetään taloussuunnitteluun keskitetysti.

Irtaimiston poistot kohdistetaan suoraan ao. tulosyksiköille. Kaikki poistot syötetään keskitetysti taloustoimiston toimesta.

Investoinnit

Käyttömenoksi katsottavan verottoman irtaimen omaisuuden hankintaraja on 10.000 euroa (alv 0). Yli tämän maksavat hyödykkeet ovat aktivoitavia ja ne kuuluvat investointiosaan. Aktivointiraja on kustannuspaikka-kohtainen.

Investointiaste on edelleen korkealla tasolla johtuen talonrakennusinvestoinneista. Kaikkien investointien osalta on tehtävä priorisointia ja investointien tulee painottua tuottavuutta ja kustannustenhallintaa edistäviin investointeihin. Jokainen investointiesitys on perusteltava. Lautakuntien talousarvioesityksiin tulee sisällyttää myös investointiosaa koskeva esitys. Investoinnit budjetoidaan projektitasolla.

Investointisuunnitelmasta on toimitettava erillinen liite lautakunnittain.

Avustukset ja projektit

Talousarvioesityksiin sisältyvistä avustuksista ja projekteista on toimitettava erillinen liite lautakunnittain.

Talousarvion 2023 laadinnan aikataulu

- Kunnanhallituksessa 5.9.2022 talousarvion laadintaohje
- Osastojen tulee tarkastaa henkilöstön palkkamäärärahat taloussuunnitteluohjelmasta 5.10.2022 mennessä (palkat on ajettu ohjelmaan 14.9.)
- Talousarviokehys kunnanhallituksessa 3.10.2022
- Sisäiset erät taloustoimistoon 5.10.2022 mennessä
- Avustukset, projektit, henkilöstösuunnitelma, koulutussuunnitelma ja investointisuunnitelma on toimitettava taloustoimistoon 20.10.2022 mennessä
- Lautakuntien käsittely vko 43
- Veroprosenttien käsittely KH 7.11.2022 ja KV 14.11.2022
- Kunnanhallituksen käsittely marraskuu 21.11.2022 ja varapäivämäärä 7.12.2022
- Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen kunnanvaltuustossa 15.12.2022

Talousarvion ja -suunnitelman syöttämisestä suunnitteluohjelmaan vastaavat osastot omalta vastuualueeltaan. Määrärahojen syötöt tehdään kymmenien eurojen tarkkuudelle pyöristettyinä.

KONTIOLAHDEN KUNNANHALLITUS

